

De politieke interventie inzake misdrijven die tot de bevoegdheid van militaire rechtsmachten behoren

W. Bruggeman*

1. De misdrijven die onder de bevoegdheid vallen van de militaire rechtsmacht werden hiervoor reeds omschreven. Het is de bedoeling nu na te gaan hoe deze delicten ter kennis komen van het militair gerecht. Hierbij zal vooral het onderscheid belicht worden met de behandeling van misdrijven die onder de gewone jurisdictie vallen. In principe heeft iedere militair die vaststelt dat er binnen het leger een misdrijf werd gepleegd, of die kennis krijgt van een dergelijk misdrijf, de niet gesanctioneerde plicht zijn hiërarchische meerdere daarvan dadelijk op de hoogte te stellen.¹ De militaire overheid moet dan op haar beurt krachtens art. 29 Sv. de bevoegde krijgsauditeur inlichten. Deze berichtgeving geschiedt, al naar gelang het geval:

- hetzij door het korpsonderzoek, ingesteld door de militaire overheid;
- hetzij door een oproep die aan de rijkswacht gericht wordt;
- hetzij door rechtstreekse mededeling aan de magistraat.

Het is evident dat misdrijven, waarvoor de krijgsraden (hof) *ratione materiae* of *ratione personae* bevoegd zijn, niet altijd in een militair milieu gepleegd worden. In dat geval wordt het politieapparaat in werking gesteld zoals bij gewone misdrijven.

Meestal komt ofwel de gemeentelijke politie, ofwel de rijkswacht tussen ingevolge een initiële oproep van het slachtoffer, de dader of een getuige. In functie van de ernst van het delict wordt de bevoegde militaire magistraat al of niet direct verwittigd. Uiteraard worden zoals steeds in dergelijke gevallen processenverbaal opgesteld. Soms is er tussenkomst van de procureur des Konings om in geval van twijfel te beslissen omtrent het al of niet bevoegd zijn van de militaire of de burgermagistraat.

In sommige gevallen is er ook tussenkomst van de militaire politie. Het betreft hier militairen, dragers van bijzondere uiterlijke kentekenen, bijzonder belast met het opsporen van het niet naleven van militaire reglementen en voorschriften. De militaire politie heeft *geen* gerechtelijke bevoegdheid. Indien zij bij de uitoefening van haar opdracht strafrechtelijke inbreuken vaststelt, oefent zij de gerechtelijke functie uit die wordt toegekend aan de eenheidscommandant van een militaire eenheid. Dit betekent dat zij ten bewarende titel alle noodzakelijk geachte maatregelen neemt en de bevoegde gerechtelijke instanties moet verwittigen.

Wel heeft de militaire politie zoals iedere burger de plicht, ingevolge art. 106 Sv., als drager van de openbare macht en in welbepaalde gevallen een verdachte te vatten en hem voor de procureur des Konings te leiden. Ook het art. 3 van de Politie van het wegverkeer (K.B., 1 december 1975, B.S., 9 december 1975) geeft

* Lt. Kol. Rijkswacht.

1. Deze plicht is voorgeschreven in militaire reglementen.

aan de militaire politie zekere bevoegdheden bij het regelen van de beweging van militaire kolonnes.

2. Gebeurtenissen die een misdrijf uitmaken, gepleegd door militairen kunnen ook aanleiding geven tot tuchtstraffen en/of -maatregelen. De militaire tucht-rechtspleging maakt het voorwerp uit van de wet van 14 januari 1975 (*B.S.*, 1 februari 1975) houdende het tuchtreglement van de krijgsmacht gewijzigd door de wet van 8 juni 1978 (*B.S.*, 23 juni 1978). Daarnaast wordt de militaire tucht-rechtspleging geregeld door het K.B. van 19 juni 1980 (*B.S.*, 8 oktober 1980). Daar waar sommige statutaire maatregelen automatisch gevolgen veroorzaken op de statutaire toestand van de militairen (de beroving van de graad, de militaire straf van afzetting, de straf van militaire degradatie...), kan de functionele meerdere krijgstuuchtelijk vergrijpen bestraffen. Wel is de militaire of de burgerlijke gerechtelijke overheid alleen bevoegd om te beslissen tot de bestraffing van de strafrechtelijke misdrijven of de fouten met dubbel karakter (strafrechtelijk en disciplinair aspect). Nochtans kan de gerechtelijke overheid het feit uit handen geven en de betrokken militair verwijzen naar de korpstucht (art. 15, Wet 14 januari 1975). Een militair mag echter niet krijgstuuchtelijk gestraft worden voor dezelfde feiten als die waarvoor hij reeds werd veroordeeld op strafrechtelijk vlak of waarvoor hij werd vrijgesproken (art. 43, Wet 14 januari 1975). De strafvordering schorst wel de tuchtvordering op zo de betrokken feiten tegelijk een strafrechtelijk misdrijf en een krijgstuuchtelijk vergrijp uitmaken (zonder dat deze laatste constitutieve elementen zijn van het misdrijf).

3. Komen we even terug tot het *korpsonderzoek*. Alle misdrijven die rechtstreeks de militaire plicht en tucht aantasten geven aanleiding tot het instellen van een korpsonderzoek. Dit betekent dat in sommige (lichte) gevallen er geen politieke vaststellingen zijn en enkel in een korpsonderzoek de nuttige elementen van het opsporingsonderzoek worden neergeschreven. In andere gevallen wordt dit korpsonderzoek bevestigd door een politieke interventie. Dit korpsonderzoek wordt ingesteld bij:

- postverlating;
- insubordinatie of weigering te gehoorzamen;
- gewelddaden en smaad tegenover een meerdere;
- gewelddaden en smaad tegenover een schildwacht;
- desertie;
- slagen en verwondingen die de opneming van het slachtoffer in een ziekenhuis *niet* tot gevolg hebben, op voorwaarde dat deze slagen of verwondingen werden toegebracht binnen militaire kwartieren of op militaire terreinen en dat er enkel militairen bij betrokken waren;
 - diefstal, verduistering of verdwijning, die normaal enkel door strafbare handeling te verklaren is, van allerlei materiaal of van gelden die aan de Staat toebehoren, wanneer de waarde van de voorwerpen of het bedrag van de gelden weinig belangrijk is;
 - diefstal of verduistering ten nadele van militairen indien het berokkend nadeel betrekkelijk miniem is;
 - valsheid en gebruik van valse stukken in verlofpassen, permissiekaarten, marsorders of reisbladen.

Wel wordt gesteld, dat de rijkswacht onmiddellijk op de hoogte dient gesteld, wanneer er vastgesteld wordt, dat in een bepaalde militaire eenheid, dergelijke misdrijven herhaaldelijk worden gepleegd of wanneer bepaalde omstandigheden het onderzoek delicaat maken.

Deze toch wel eigenaardige vorm van 'semi-politiek' onderzoek die het korpsonderzoek is, wordt uitgevoerd door officieren van de eenheid waar de feiten plaatsgrepen of waartoe het slachtoffer behoort. Eventueel kan ook de militaire politie met het onderzoek worden belast.

Het korpsonderzoek heeft als doel het bestaan van het misdrijf te bewijzen, de bestanddelen ervan te verzamelen, de daders en medeplichtigen op te sporen en het bewijs van hun schuld vast te stellen. De procedure is schriftelijk. De initiële klacht of aangifte, wordt steeds bij het aan te leggen dossier gevoegd. De handelende officier noteert zijn vaststellingen en gaat over tot verhoor van de aanklager(s), aangever(s), slachtoffer(s), getuige(n), verdachte(n). De officier stelt van al deze verrichtingen proces-verbaal op.

In bepaalde gevallen neemt hij ook bepaalde voorwerpen in beslag die samen met het proces-verbaal aan de krijgsauditeur worden toegestuurd, binnen een termijn van drie dagen nadat de feiten werden gepleegd of vastgesteld. Deze toezending gebeurt in die gevallen dat het onderzoek bestanddelen van enig strafrechtelijk misdrijf aan het daglicht heeft gebracht, alsook wanneer twijfel bestaat omtrent de strafrechtelijke dan wel de tuchtrechtelijke aard van de feiten.

Ook dient bij ongevallen, inzonderheid verkeersongevallen, een manoeuvre- en kantonneringsschade een zogenaamd *administratief onderzoek* ingesteld. Dit onderzoek beoogt de aard en het bedrag van de schade te bepalen, alsook de aansprakelijkheid vast te stellen. Ook dit onderzoek wordt door de militaire overheid ingesteld. Systematisch wordt een exemplaar ervan aan de krijgsauditeur toegestuurd, die het aan het gerechtelijk dossier kan toevoegen.

Naast dit korpsonderzoek en/of administratief onderzoek is het meestal zo dat na de feiten een politiedienst wordt verwittigd, hetzij direct door personen die kennis hebben van het misdrijf, hetzij in opdracht van de reeds vooraf verwittigde krijgsauditeur.

4. De vaststellingen en het opsporingsonderzoek van de interveniërende politiedienst verschillen niet van andere onderzoeken die niet onder de bevoegdheid van de militaire jurisdictie vallen. Wel is het zo dat meestal bijzondere rijks-wachteenheden tussenkomen.

Daar waar in België de klassieke rijkswachtbrigades en B.O.B.-diensten optreden, werden in de Duitse Bondsrepubliek provoosteenheden opgericht. De oorsprong van deze eenheden kan het best historisch verklaard worden.² De Rijkswacht, initieel georganiseerd en ingesteld bij de Wet van 26 Germinal jaar VI, en later van een juridisch kader voorzien door het Besluit van 26 oktober 1814 en van 30 januari 1815, zag deze structuur voorlopig behouden door het Besluit van 26 december 1830 der Voorlopige Regering. Dit 'voorlopig' duurde echter tot in 2 december 1957 (Wet op de Rijkswacht) (B.S., 12 december 1957).

2. LARRIEU, *L'Histoire de la Gendarmerie depuis les origines de la maréchaussée jusqu'à nos jours*, Ch. Lavaiselle et Cie.

Deze wet voorziet in de oprichting van provoostdiensten in Titel VI, meer bepaald in artikel 64, 65:

Art. 64 'Gedurende de oorlogstijd levert de rijkswacht detachementen, provoostdiensten genaamd, die belast zijn met de handhaving van de orde en de politie bij de andere krijgsmachten. Elke provoostdienst staat onder het bevel van een provoost rijkswachtofficier.'

Art. 65 'De Minister van Landsverdediging kan provoostdiensten oprichten wanneer, in vreedstijd, een gedeelte van de strijdkrachten zich buiten het grondgebied van het rijk bevindt.'

Art. 66 'Gedurende de oorlogstijd onderhoudt de rijkswacht geregelde betrekkingen met de krijgsauditeurs. Zij geeft hun kennis van de gebeurtenissen in verband met de openbare veiligheid en orde.'

Art. 67 'Gedurende de oorlogstijd mag de rijkswacht door de krijgsauditeurs gelast worden dagvaardingen aan partijen en getuigen te bestellen.'

Art. 68 'Dit geldt ook in vreedstijd wanneer een gedeelte van de strijdkrachten zich buiten het grondgebied van het rijk bevindt.'

Actueel zijn er 9 provoosteenheden in de Bondsrepubliek Duitsland geïnstalleerd met een totale getalsterkte van 324 rijkswachters. De gerechtelijke functies verleend aan de leden van de provoostdiensten verschillen niet van deze van de andere rijkswachters. Het enige belangrijke verschil is dat de rijkswacht zelf twee provoostgevangenen houdt (Keulen en Neheim) waarin alle burgers en militairen in voorhechtenis worden opgesloten. Ook worden er gevangenisstraffen van korte duur uitgezeten.

Personen die het voorwerp uitmaken van lange gevangenisstraffen worden steeds naar een Belgische inrichting overgebracht. De administratie van deze strafinrichting werd nu volledig gelijkgeschakeld met deze rechtstreeks beheerd door het Bestuur der Strafinrichtingen. De provoostgevangenen behoren trouwens juridisch tot het Bestuur der Strafinrichtingen en het Algemeen Reglement is er ook van toepassing (K.B., 21 mei 1965 – B.S., 25 mei 1965).

De 'gerechtelijke detachementen' worden in het hiernavolgend artikel beschreven.